

ОФІЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

- Досвід Товариства з обмеженою відповідальністю «Український інститут сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського» щодо відновлення зруйнованих будівель і споруд (доповідач — член-кореспондент НАН України О.В. Шимановський)
- Створення нейтропоглинальних матеріалів для систем управління та захисту атомних реакторів з підвищеними характеристиками терміну служби з використанням вітчизняної сировини і технологій виготовлення (доповідач — В.М. Грицина)
- Про заснування в Інституті математики НАН України Центру передових математичних досліджень та освіти імені Михайла Остроградського (доповідач — академік НАН України О.М. Тимоха)
- Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — доктор філософських наук О.Н. Кубальський)
- Кадрові та поточні питання

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАнь ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 14 січня 2026 року

Засідання Президії НАН України 14 січня 2026 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь генерального директора Товариства з обмеженою відповідальністю «Український інститут сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського» члена-кореспондента НАН України **Олександра Віталійовича Шимановського** про досвід ТОВ «Український інститут сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського» щодо відновлення зруйнованих будівель і споруд (докладніше див. на с. 33).

Роботи з відновлення будівель і споруд, зруйнованих чи пошкоджених після бомбардувань та обстрілів з боку агресора, є сьогодні нагальним завданням, а науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи з розроблення індивідуальних методів відновлення конструкцій не мають аналогів у сучасній світовій практиці. Розв'язання науково-технічних проблем відновлення зруйнованих чи пошкоджених будівель і споруд потребує широкого залучення науково-технічного потенціалу країни, насамперед вчених Національної академії наук України.

Розвиток співпраці установ НАН України з Українським інститутом сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського є визначальним чинником у заходах з відновлення зруйнованих чи пошкоджених будівель і споруд, що забезпечує скорочення часу виконання робіт та їх високу ефективність. Починаючи з 2022 р. спільні дослідження спрямовано на вдосконалення технологій зварювання товстостінних відповідальних з'єднань металоконструкцій з різних (старих і нових) марок сталей, розроблення нових методів інструментальної діагностики та неруйнівного контролю щільності металу елементів металевих конструкцій за допомогою визначення показників напруженості магнітного поля; застосування математичного моделювання взаємного

Виступ члена-кореспондента НАН України Олександра Віталійовича Шимановського

аеродинамічного впливу близько розташованих елементів металевих конструкцій для визначення особливостей вітрових навантажень, що діють на них. Результати спільних науково-технічних робіт використано на практиці під час проектування та виготовлення металоконструкцій для відновлення телевізійних веж Концерну РРТ у Києві, Чернігові та Корюківці Чернігівської області, енергетичних об'єктів ПрАТ «Укргідроенерго» у Запоріжжі та ПАТ «Центренерго» у Змієві, автопроїзду греблею ДніпроГЕС у Запоріжжі та кількох гіпермаркетів торговельної мережі «Епіцентр».

Позитивні результати співпраці Українського інституту сталевих конструкцій імені В.М. Шимановського з науковими установами НАН України, зокрема з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, свідчать про необхідність подальшого розвитку та розширення науково-технічних зв'язків.

В обговоренні доповіді взяли участь заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України академік НАН України Л.М. Лобанов; директор Інституту геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України академік НАН України А.Ф. Булат; перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В.Л. Богданов; академік-секретар Відділення економіки

НАН України академік НАН України В.М. Геєць; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь заступника директора з наукової роботи Науково-технічного комплексу «Ядерний паливний цикл» Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» (ННЦ ХФТІ) **Віктора Михайловича Грицини** про створення нейтронопоглинальних матеріалів для систем управління та захисту атомних реакторів з підвищеними характеристиками терміну служби з використанням вітчизняної сировини і технологій виготовлення (стенограму див. на с. 42).

Як відомо, фахівці ННЦ ХФТІ забезпечують науковий супровід експлуатації ядерних реакторів в Україні. Спираючись на власні матеріалознавчі й технологічні розробки конструкцій елементів активної зони, в ННЦ ХФТІ налагоджено виготовлення укрупнених партій поглинальних елементів (ПЕЛів) та поглинальних стрижнів (ПС) системи управління та захисту (СУЗ) реакторів ВВЕР-1000. Це дозволяє задовільнити потреби АЕС України в ПЕЛ та ПС СУЗ, поки АТ «НАЕК «Енергоатом» не освоїть їх масове виробництво.

Крім того, в ННЦ ХФТІ створено нейтронопоглинальні матеріали на основі гафнію (складнооксидні сполуки гафнію і рідкісноземельних елементів — гафнати диспрозію і гадолінію, борид гафнію і карбід гафнію) з новими структурно-фазовими характеристиками, які забезпечують високі показники працездатності. Обґрунтовано вибір матеріалів і розроблено технологічні схеми виготовлення нейтронопоглинальних матеріалів і таблеткового варіанта ПЕЛ ПС СУЗ реактора ВВЕР-1000. Розроблено технологічні процеси виготовлення порошковими методами нейтронопоглинальних матеріалів (карбиду бору, титанату диспрозію та гафнату диспрозію) у таблетковій формі з регульованими характеристиками густини (до 97 % від теоретичної) та високими показниками механічних властивостей.

Як конструкційний матеріал для оболонки ПЕЛ визначено сплав 42ХНМ, який забезпечує високі технологічні властивості й радіаційну стійкість, а виробництво труб і прутків з нього вже налагоджено в Україні. Високу корозійну стійкість сплаву 42ХНМ підтверджено автоклавними дослідженнями. Показано, що оксидні плівки, які утворюються на його поверхні, майже не розчиняються в корозійному середовищі на відміну від сталей Х18Н10Т, коефіцієнт розчинення оксидних плівок для яких становить 30 %.

Використання розроблених нейтропоглинальних матеріалів (титанату диспрозію, титанату гафнію та карбїду бору) в оболонці зі сплаву 42ХНМ в таблетковому варіанті заповнення ПЕЛ дасть змогу збільшити висоту нижньої, найбільш навантаженої частини ПЕЛа до 60 см без зменшення загальної ефективності збірки порівняно зі штатним ПЕЛом, який має поглинач висотою 30 см. Це значно підвищить ресурс роботи ПЕЛ і ПС СУЗ.

В ННЦ ХФТІ розроблено конструкції ПЕЛів з комбінованими поглиначами у таблетковому вигляді: у верхній частині оболонки розміщено таблетки карбїду бору, що взаємодіють з нейтронами за n, α -реакцією, а в нижній частині — таблетки титанату диспрозію або гафнату диспрозію, які взаємодіють з нейтронами за n, γ -реакцією. Така конструкція є перспективною, оскільки таблетковий варіант має перевагу над порошковими поглиначами в тому, що дозволяє автоматизувати технологічний процес спорядження оболонки ПЕЛа, що скорочує час виготовлення ПЕЛ і ПС СУЗ. Крім того, більша густина поглинача в таблетковій формі подовжує ресурс роботи ПС СУЗ.

Отримані результати дають змогу перейти до виконання дослідно-конструкторських робіт з проектування ПЕЛів та ПС СУЗ для нових конкретних циклів роботи реакторів ВВЕР-1000 або реакторів інших типів, зокрема малих модульних реакторів (ММР).

Створення і налагодження масового виробництва ПС СУЗ для ядерних блоків з використанням вітчизняних розробок є вкрай актуальним завданням. Для його виконання необ-

Виступ Віктора Михайловича Грицини

хідно забезпечити ННЦ ХФТІ повноцінним комплексом науково-дослідного обладнання для розроблення й модернізації ПС СУЗ. Передусім ідеться про обладнання для контролю якості порошкових нейтропоглинальних матеріалів для ПЕЛів і ПС СУЗ загалом.

В обговоренні доповіді взяли участь керівник служби паливовикористання та поводження з радіоактивними відходами філії «Відокремлений підрозділ «Науково-технічний центр» АТ НАЕК «Енергоатом» кандидат технічних наук Олег Годун; директор Інституту монокристалів НТК «Інститут монокристалів» НАН України академік НАН України І.М. Притула; академік-секретар Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України академік НАН України І.Є. Гаркуша; в.о. генерального директора Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» академік НАН України М.О. Азаренков; перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В.Л. Богданов; член Президії НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій доктор фізико-математичних наук О.В. Антонюк; віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В.Г. Радченко; академік-секретар Відділення

Виступ академіка НАН України Олександра Миколайовича Тимохи

наук про Землю НАН України академік НАН України С.Б. Шехунова; академік-секретар Відділення економіки НАН України академік НАН України В.М. Геєць; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Потім члени Президії НАН України заслухали доповідь академіка-секретаря Відділення математики НАН України академіка НАН України **Олександра Миколайовича Тимохи** про заснування в Інституті математики НАН України Центру передових математичних досліджень та освіти імені Михайла Остроградського (стенограму див. на с. 52).

У доповіді було наголошено, що критичний стан усіх рівнів математичної освіти в Україні ставить під загрозу відтворення наукового кадрового потенціалу та збереження наукових математичних шкіл в Україні. Відповідно до пріоритетних завдань діяльності Національної академії наук України, визначених постановою Загальних зборів НАН України від 30.04.2025 № 1 «Щодо Звіту про діяльність НАН України у 2024 році», Президія НАН України постановила заснувати Центр передових математичних досліджень та освіти імені Михайла Остроградського як структурний підрозділ Інституту математики НАН України, першочерговою

метою діяльності якого є сприяння сталому розвитку математичної науки та освіти в Україні, відтворенню кадрового потенціалу, а також збереження і розвиток математичних наукових шкіл через налагодження ефективної взаємодії математичної спільноти НАН України з науковими, освітніми, інноваційними, бізнесовими, оборонними та безпековими інституціями, зокрема міжнародними.

На Центр покладено виконання таких функцій:

- проведення та координація із зарубіжними партнерами спільних досліджень у галузі математики;
- координація заходів щодо визначення змісту освітніх та науково-освітніх програм з математики;
- налагодження співпраці між науковцями та бізнесом;
- залучення фінансової допомоги від українських та закордонних донорів.

В обговоренні доповіді взяли участь директор Фізико-механічного інституту імені Г.В. Карпенка НАН України, голова Західного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України З.Т. Назарчук; член Президії НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- ухвалили новий склад Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України;
- затвердили новий склад Ради молодих вчених НАН України на чолі з головою, яким під час засідання Ради обрано провідного наукового співробітника Національного науково-природничого музею НАН України доктора біологічних наук О.М. Ковальчука;
- заслухали інформацію академіка НАН України В.Л. Богданова про результати здійсненого Рахунковою палатою аудиту відповідності заходів Національної академії наук України з підтримки розвитку пріоритетних напрямів

наукових досліджень і науково-технічних розробок;

- перейменували робочу групу НАН України із забезпечення діяльності переміщених з Донбасу установ НАН України на робочу групу НАН України із забезпечення діяльності установ НАН України, переміщених з тимчасово окупованих територій;

- погодили план підготовки питань для розгляду на засіданнях Президії НАН України у 2026 р.;

- затвердили план підготовки та випуску видавничої продукції НАН України у 2026 р.;

- доручили Видавничому дому «Академперіодика» НАН України видати у серії «Бібліографія вчених України» книгу «Євген Казимирович Нахлік» у зв'язку з 70-річчям від дня його народження та зважаючи на його вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняного літературознавства.

Призначено:

- академіка НАН України **Попова Анатолія Федоровича** почесним директором Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України;

- **Калекіна Юрія Вікторовича** виконувачем обов'язків директора Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України.

Затверджено:

- доктора історичних наук **Ніколайця Юрія Олексійовича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України;

- доктора соціологічних наук **Паращевіна Максима Анатолійовича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту соціології НАН України.

Погоджено призначення:

- кандидата технічних наук **Головіна Олександра Миколайовича** на посаду завідувача відділу відеосистем реального часу Інституту кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України;

- доктора технічних наук **Денисюка Сергія Петровича** на посаду завідувача відділу автоматизації електричних систем Інституту електродинаміки НАН України;

- члена-кореспондента НАН України **Кирилліна Ігоря Володимировича** на посаду завідувача відділу електродинаміки високих енергій в речовині Інститу-

ту теоретичної фізики ім. О.І. Ахієзера Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут»;

- кандидата фізико-математичних наук **Улещенка Володимира Васильовича** на посаду завідувача відділу фізики важких іонів Інституту ядерних досліджень НАН України;

- академіка НАН України **Стрижака Петра Євгеновича** на посаду головного наукового співробітника Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України;

- академіка НАН України **Кошечка Вячеслава Григоровича** на посаду головного наукового співробітника Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України;

- доктора юридичних наук **Вінник Оксани Мар'янівни** на посаду головного наукового співробітника Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України;

- доктора юридичних наук **Борденюка Василя Івановича** на посаду головного наукового співробітника Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України;

- доктора юридичних наук **Якубівського Ігоря Євгеновича** на посаду головного наукового співробітника Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України;

- доктора філологічних наук **Коваль Галини Василівни** на посаду завідувача відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України;

- кандидата історичних наук **Годованської Оксани Миронівни** на посаду завідувача відділу соціальної антропології Інституту народознавства НАН України;

- доктора філологічних наук **Тарнашинської Людмили Броніславівни** на посаду завідувача відділу теоретичних і міждисциплінарних досліджень Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України;

- кандидата філологічних наук **Сулими Віри Іванівни** на посаду завідувача відділу давньої української літератури Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України;

- доктора філологічних наук **Мовчан Раїси Валентинівни** на посаду завідувача відділу української літератури ХХ століття та сучасного літературного процесу Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- завідувача кафедр Національного медичного університету імені О.О. Богомольця академіка НАН України **Романенка Олександра Вікторовича** за багатолітню плідну творчу працю на освітянській ниві та вагомий особистий внесок у розвиток наукових до-

сліджень у галузі нейробиології, екофізіології тварин та біоетики;

- головного наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України доктора хімічних наук **Дубка Віталія Андрійовича** за багатолітню плідну невтомну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розроблення імплантаційних матеріалів з біоактивної кераміки для хірургії.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України доктора філософських наук **Колодного Анатолія Миколайовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні здобутки в галузі філософсько-релігієзнавчої науки та вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Відзнакою НАН України «Талант, натхнення, праця» нагороджено:

- старшого наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України кандидата технічних наук **Барановську Оксану Валеріївну** за плідну наукову працю, високий творчий потенціал молодого вченого та вагомий особистий внесок у розроблення нових титаноматричних композитів функціонального призначення;

- старшого наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України кандидата технічних наук **Кирилюк Євгенію Сергіївну** за плідну наукову працю, високий творчий потенціал молодого вченого та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень зі створення нових зносостійких композиційних матеріалів функціонального призначення.

Подякою НАН України відзначено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту фізіології рослин і генетики НАН України члена-кореспондента НАН України **Стасика Олега Остапо-**

вича за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий особистий здобутки в галузі фізіології і екології фотосинтезу рослин;

- старшого наукового співробітника Інституту історії України НАН України кандидата історичних наук **Дмитрука Володимира Івановича** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі історії України і українського краєзнавства;

- старшого наукового співробітника Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського кандидата історичних наук **Ємчук Оксану Ігорівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високий професіоналізм та вагомий особистий внесок у дослідження і популяризацію архівної спадщини провідних українських діячів науки та культури;

- старшого наукового співробітника Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського кандидата історичних наук **Яременко Лідію Миколаївну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у збереження, дослідження і популяризацію матеріалів Архівного фонду НАН України;

- члена Національної спілки художників України скульптора **Кореня Володимира Григоровича** за високу професійну майстерність, творчий підхід та бездоганне виконання робіт із виготовлення меморіальної дошки академіку НАН України Б.Є. Патону.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- старшого наукового співробітника Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» кандидата технічних наук **Пінчукову Наталію Олександрівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі органічної і біоорганічної хімії.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик